

УДК 330.341.2

О. М. ПАНКРАТОВА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії
та міжнародної економіки
Харківського інституту фінансів
Київського національного
торгівельно-економічного університету
verlen1@rambler.ru

ІНСТИТУЦІЙНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті розглядається інноваційна складова діяльності суб'єкта господарювання як інституційного чинника. Обґрунтовано, що інституційний статус – це сукупність прав, повноважень і обов'язків, що визнаються всіма учасниками інституційної системи, поставлених цьому суб'єкту господарювання і таких, що дають санкціонований системою доступ до певного масиву ресурсів, необхідних для відтворення суб'єкта й виконання його місії. Перед суб'єктами господарювання різного рівня стоїть проблема переформатування систем, способів, методів і економічних механізмів управління стійкістю розвитку з точки зору інноваційного підходу. Активна інноваційна діяльність забезпечує стратегічну стійкість підприємств. Тому вирішення економічних, соціальних, управлінських і особистих проблем у сучасному суспільстві передбачає специфічний новаторський стиль господарювання. В основі цього стилю лежить орієнтація на нововведення, новації, систематична і постійна інноваційна діяльність. Розглянуто роль держави в умовах нестабільної соціально-економічної ситуації. Без підтримки держави загроза зниження конкурентоспроможності вітчизняних суб'єктів продовжує залишатися досить високою. Обґрунтовано, що державі як регулятору інституційних умов належить визначальна роль у встановленні інституційного середовища.

Ключові слова: суб'єкти господарювання, інноваційний розвиток, інституціональна економіка, свобода, ринкова економіка, розвиток, держава.

JEL Classification: D2, O32, P14.

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток – одна зі складових економіки держави. Практично всі країни сьогодні змагаються за лідерство на світових ринках і це суперництво, як правило, пов'язане з інноваціями. Це обумовлено багатьма факторами: знос основних фондів виробництва, висока собівартість, і як наслідок – низька конкурентоспроможність товарів, як на внутрішньому ринку, так і на зовнішньому.

Зараз українські підприємства функціонують в умовах негативних явищ як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Ці явища значно впливають на сприйнятливість підприємств до вимог ринку, пов'язаних з інноваційним розвитком суб'єктів господарювання. Вплив відбувається і на стійке положення, конкурентоспроможність. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин виникає необхідність використовувати нові підходи до формування стійкого інноваційного розвитку підприємств.

Об'єктивна необхідність застосування інновацій у всіх сферах життєдіяльності світового співтовариства викликана реаліями XXI ст.: інформатизацією всіх сфер життя, стрімким процесом оновлення знань, глобалізацією проблем, гуманітаризацією суспільства, інтеграційними процесами в економіці. Ринкові перетворення і процес інтеграції України у світову економіку породили проблеми інновацій у всіх сферах діяльності. Останнє десятиліття XXI ст. в Україні ознаменувалося кардинальними соціально-економічними перетвореннями, внаслідок яких, поряд із падінням вітчизняного виробництва і зростанням безробіття, зросла потреба господарства у кваліфікованих фахівцях з новим «ринковим» мисленням і знанням міжнародних правил ведення бізнесу.

У сучасних умовах розвитку економіки перед суб'єктами господарювання різного рівня стоїть проблема переформатування систем, способів, методів і економічних механізмів управління стійкістю розвитку з точки зору інноваційного підходу. Активна інноваційна діяльність забезпечує стратегічну стійкість підприємства. Впровадження інноваційних технологій на підприємствах призводить до оновлення номенклатури товарів, що випускаються, поліпшенню якості продукції для задоволення попиту споживачів і максимізації прибутку, отже, відбувається підвищення ефективності роботи суб'єкта господарювання.

Тому вирішення економічних, соціальних, управлінських і особистих проблем у сучасному суспільстві передбачає специфічний новаторський стиль господарювання. В основі цього стилю лежить орієнтація на нововведення, новації, систематична і постійна інноваційна діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інноваційного розвитку держави останніми роками активно досліджуються і висвітлюються багатьма вченими та науковцями. До них можна віднести вітчизняних вчених:

З. С. Варналій, В. М. Геєць, Б. Є. Кваснюк, В. В. Кравчук, В. П. Семиноженко, Л. І. Федулова [1–7]. Інституційний аспект розвитку інноваційної діяльності, її стан та динаміка досліджувались такими вченими, як Н. М. Лисецька, М. В. Гаман, Г. Б. Клейнер, В. М. Полтерович та ін. [8–11]. Віддаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних та зарубіжних вчених у дослідженні означеної проблематики та високо оцінюючи їх внесок, варто все-таки зауважити, що на сьогодні проблема інноваційного розвитку держави є комплексною і у контексті досягнення конкурентоспроможності України на світових ринках не знайшла свого повного вирішення та залишається актуальною.

Формулювання цілей. На підставі проведеного аналізу літературних джерел, висловлювань різних вчених та фахівців, ставиться за мету визначити особливості розвитку інноваційної діяльності в Україні, позитивні риси та недоліки, які існують, та визначити роль держави у створенні загальних інституційних координат для суб'єкта як елемента системи, що знаходиться в цих координатах.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, існує кілька різних напрямів розвитку:

1. Екстенсивний шлях – пов'язаний зі збільшенням обсягів виробництва і збуту продукції, відбувається в умовах ненасиченого ринку. Відсутня гостра конкуренція щодо стабільного середовища господарювання. Для того щоб істотно збільшити обсяги виробництва, підприємству необхідно залучати значні додаткові ресурси.

2. Інтенсивний шлях – передбачає використання досягнень науки і техніки. Це дає можливість удосконалити технології виробництва традиційних товарів. У результаті цих заходів знижується собівартість виробництва, підвищується якість продукції, що виробляється, і, як наслідок, підвищується конкурентоспроможність продукції, що випускається.

3. Інноваційний шлях – передбачає постійне оновлення асортименту продукції, технологій її виробництва, удосконалення системи управління виробництвом і збутом.

Будь-яке підприємство прагне підтримувати конкурентоспроможність своєї продукції і забезпечувати рівень фінансово-економічних показників не нижче середньогалузевих. Це робить підприємство стратегічно стійким на ринку. Конкурентні переваги при цьому зберігаються на тривалий час, забезпечуючи високу якість продукції і попит на неї. Інновації виступають при цьому основною перевагою підприємства.

Інноваційність є характерною рисою нашого часу. Сьогодні усі сучасні науково-технічні, виробничі, соціально-економічні, суспільні процеси характеризуються переходом до інноваційного типу розвитку.

Інноваційний підхід – це систематичний процес якісних змін продукції, що випускається, засобів праці, предметів праці, технології, організації виробництва та управління ним. Метою цього процесу є підвищення конкурентоспроможності та ефективності виробництва.

Інноваційний підхід дозволяє надати суб'єкту господарювання статус інноваційної стійкості і класифікувати його як інноваційне стійке підприємство. Інноваційний розвиток підприємства передбачає підвищення якості продукції, ефективне використання ресурсів, поліпшення продуктивності праці на базі якісної зміни технологій, організації та управління процесом виробництва, що забезпечують отримання прибутку. Другий напрям розвитку підприємства – стійкість, ґрунтується на принципах, методах, які сприяють підвищенню технологічної, фінансової та організаційної стійкості роботи підприємства. Разом вони забезпечують інноваційну стійкість підприємству і ґрунтуються на постійній активації інноваційної діяльності.

Існують різні види ефекту від інновацій:

- 1) економічний;
- 2) ресурсний;
- 3) технічний;
- 4) соціальний.

На успішну реалізацію інновацій на підприємстві впливає безліч факторів, таких як: виробничо-технічна база, інвестиції, НТП, система управління, основні види ресурсів. Грамотне співвідношення і використання цих чинників призведе до позитивного результату реалізації інноваційної стратегії.

Важливим моментом при стратегічному плануванні інновацій є врахування інноваційного потенціалу конкурентів і ставлення державних органів до інноваційного розвитку підприємства, а так само атмосфера в країні в цілому.

До інноваційних продуктів можна віднести: інноваційні програми і проекти; нові знання та інтелектуальні продукти; виробниче обладнання і процеси; інфраструктура виробництва і підприємництва; організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що відчутно поліпшують структуру і якість виробництва і (або) соціальної сфери; сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки; товарна продукція; механізми формування споживчого ринку і збуту товарної продукції.

Інноваційний розвиток – це процес цілеспрямованого, послідовного руху до збалансованого інноваційного стану під впливом різних зовнішніх і внутрішніх факторів. Синтез цих впливів визначає стійкість організаційно-функціональної системи організації в умовах глобалізації, який, у свою чергу, характеризується результатом якості, досягнутим залежно від інтенсивності і швидкості інноваційних процесів.

Сьогодні можна констатувати наявність маси проблем, які викликані сучасною кризою. Остання криза показала всю небезпеку і безперспективність орієнтації на експортно-сировинну модель розвитку країни та використання переваг, пов'язаних із відносно низькою вартістю робочої сили. Все це диктує необхідність якнайшвидшого переведення економіки в площину інноваційного розвитку. Держава та бізнес повинні докласти ефективних зусиль до підвищення рівня інноваційності економіки, її диверсифікації та створення умов для вирішення завдань інноваційного розвитку.

Такий шлях обумовлює необхідність істотних перетворень в інституційному середовищі ведення бізнесу в Україні, формування сприятливого інноваційного клімату, активізації досліджень і розробок, здійснення прориву у сфері використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій.

Будь-який суб'єкт має бути пристосований до умов середовища, в якому він функціонує. У процесі його розвитку рівень пристосування підвищується під впливом відбору найбільш ефективних практик, що допомагають досягати динамічної рівноваги із середовищем. Існує два різні типи пристосування суб'єкта до умов середовища. Перший тип пов'язаний зі змінами структури і функцій суб'єкта; другий тип пристосування спирається на зміни поведінки без змін структури суб'єкта [12].

У будь-якому випадку масштаби й ефективність пристосування залежать від внутрішнього устрою суб'єкта, його адекватної складності. Гетерогенність внутрішніх стійких основ життєдіяльності суб'єкта дозволяє включати щоразу ті реакції й механізми, які найбільшою мірою відповідають характеру зовнішніх впливів. Цим забезпечується адекватна варіабельність поведінки при збереженні якісної визначеності суб'єкта. Якщо характер реакції суб'єкта відповідає внутрішній структурі ситуації, то виникає принципова можливість забезпечити динамічну рівновагу суб'єкта і середовища.

У той же час зовнішнє середовище суб'єктів господарювання не є нейтральним. Воно постачає ресурси, необхідні для життєдіяльності суб'єкта; воно є джерелом інформації, включаючи й «конвенційні способи координації» [13], є джерелом небезпек і загроз, включаючи й конкурентний тиск.

Минулий досвід функціонування суб'єктів господарювання об'єктивується в системі інститутів, які детермінують усталені, звичні способи господарської поведінки.

Разом із змінами в технологічних укладах відбуваються інноваційні зміни в соціальній організації суспільства і в характеристиках людини. Формується мережеве суспільство і мережева людина (Netman) [14].

В умовах глобалізації ринків і капіталів поступово змінюється роль національної держави, яка через суперечності між глобальним характером діяльності транснаціональних корпорацій і локальним оподаткуванням позбавляється простору для маневру і, отже, реальних важелів управління.

Інститути і організації цивільного суспільства, котрі будувалися навколо демократичної держави і соціального контракту між працею і капіталом, поступово втрачають своє значення в реальному житті людей.

Різноманітні об'єднання людей за інтересами (професійними, територіальними, економічними, політичними, культурними, релігійними, духовними, сімейними, гендерними, специфічними та ін.), що практично утворюють певні соціальні мережі, поступово набувають визначального характеру. Суспільство глобалізується і одночасно фрагментується на мережі. Те ж саме відбувається і з людиною. Людина входить у цілу низку різноманітних мереж, кожна з яких має свої правила і стереотипи поведінки. Перехід людини від однієї мережі до іншої, від одних правил поведінки до інших відбувається стрибкоподібно, без перебування в проміжних точках, подібно до того, як електрон в атомі переходить з орбіти на орбіту. Це робить поведінку людини значною мірою алогічною, непослідовною і девіантною порівняно з традиційною.

Сьогодні проблематика адекватності внутрішніх основ суб'єктів господарювання актуалізується. В умовах глобалізації й переходу на міжнародні стандарти бізнесу посилюється зовнішній тиск на українські підприємства, органи державного управління. Обирати напрями раціонального господарювання та національного соціально-економічного розвитку доводиться в умовах нових правил, жорстких вимог, які не завжди збігаються із внутрішніми потребами і критеріями.

За цих умов особливого інтересу набуває проблема формування суб'єкта господарювання, який вільно здійснює свій вибір у динамічно змінних умовах і здатний змінювати себе самого.

Сьогодні господарська система України продовжує генерувати нових суб'єктів господарської діяльності. За результатами 2015 р. в Україні спостерігається невелика тенденція до збільшення кількості підприємств. Порівняно з 2014 р. їх кількість збільшилася на 2439, або на 7,15%, і склала 343440 одиниць. Але порівняно з 2013 р. (393327 одиниць) їх кількість зменшилася на 49887, або на 14,5% [15].

Важливим генеруючим процесом, як і раніше, виступає реформування власності. За даними Державної служби статистики України, за 2015 р. в процесі приватизації змінили форму власності 784 об'єкта, з яких державних – 117, комунальних – 667 об'єктів (без урахування даних АР Крим та м. Севастополь) [16].

Інформація щодо процесу реформування власності об'єктів (без урахування даних АР Крим та м. Севастополя) за категоріями наведена нижче.

Т а б л и ц я

**Кількість реформованих об'єктів станом на 1 січня 2015 р.
(без урахування даних АР Крим та м. Севастополя)**

	За 2015 р.	
	кількість об'єктів, одиниць	у % до загальної кількості
Усього	784	100,0
цілісні майнові комплекси підприємств	32	4,08
структурні підрозділи	733	93,49
об'єкти незавершеного будівництва	19	2,42

Джерело: [16].

Вищенаведені дані свідчать, що частіше об'єктами приватизації стають структурні підрозділи, серед яких здебільшого приміщення, будівлі та споруди, які за класифікацією належать до об'єктів групи А (93,49%).

Серед способів приватизації впродовж 2015 р. найпоширенішими були викуп (73,6%), продаж на аукціоні (22,8%), продаж на конкурсній основі (3,2%) та продаж акцій акціонерних товариств (0,4%) від загальної кількості реформованих об'єктів по Україні.

Приватизація державного та комунального майна у 2015 р. здійснювалась виключно за грошові кошти. Від продажу об'єктів малої приватизації (групи А, Д, Е, Ж) державної форми власності за договорами купівлі-продажу до державного бюджету повинно надійти 61,602 млн грн. Сумарна номінальна вартість статутних капіталів об'єктів великої приватизації (групи В, Г), які у звітному періоді змінили державну форму власності, становить – 116,435 млн грн [16].

Ці дані свідчать, що генерування суб'єктів господарювання, як і раніше, залишається істотним напрямом розвитку господарської системи.

Стійкі функціональні зв'язки в економічній системі виникають тільки між суб'єктами, що включені до існуючих інститутів. Інакше як за допомогою інститутів суб'єкти не можуть підключатися до економічних ресурсів, що обертаються в господарській системі. Інститути не визначають зміст функціональних зв'язків, а належність до інституту виступає лише як своєрідний пароль, що дає санкціонований системою (але не завжди законний) доступ до деякого масиву ресурсів.

Інституційне середовище суб'єкта господарювання – це ті елементи інституційної системи, які мають для суб'єкта силу обов'язкових норм, критеріїв і розпоряджень і тому прямо або побічно обмежують поле доступних альтернатив раціонального вибору. Проблема свободи, включаючи свободу вибору і рішень, – одна з фундаментальних в інституційній економічній науці.

Таким чином, інновація – це доступний суб'єкту вищий ступінь свободи. Водночас прихованою умовою інновації є включення до своїх внутрішніх основ необхідності, залежності, підпорядкування примушенню; інакше кажучи, суб'єкт, підкорившись, має можливість стати сильнішим за джерело примушення. В економіці це вступає як засвоєння інститутів, розуміння й виконання їх розпоряджень.

Філософські основи поняття «суб'єкт взагалі» дозволяють розкрити фундаментальну структуру інституційного розвитку суб'єктів економіки. Оскільки базовими соціальними встановленнями, що породжують суб'єктний устрій економіки, є власність, свобода та інновації, то інституційний суспільний лад, що забезпечує існування його як сукупності функціонуючих суб'єктів, має включати:

інститути власності (право власності, право успадкування, право відчуження, їх захист);

інститути свободи (недоторканність особи, вільний доступ до інформації, свобода вибору і відповідальність за вибір);

інститути інновацій (інститути власності і свободи плюс інститути конкуренції) [11].

Висновки. Держава стосовно вільного суб'єкта виступає як джерело необхідності, примушення та залежності. У цій своїй якості вона охороняє право власності, регулює свободу, фільтрує й обмежує інновації. Взаємодія суб'єктів і держави забезпечує суспільству живий порядок, що розвивається. Тому держава мусить підтримувати і захищати свободу (суб'єктів, громадян, фірм тощо). До цього її змушує потреба в порядку. Живий порядок може бути або таким, що розвивається, або таким, що згасає. Одночасно йде системний пошук виходу. Раціональна держава, виходячи з трансформації, починає знімати невизначеність для суб'єктів, інституціоналізуючи ті шляхи, котрі вже вони знайшли самі. Суб'єкт – це елемент системи, що знаходиться в інституційних координатах.

Держава повинна створити не свободу, а правила, тобто загальні інституційні координати.

Держава може сприяти формуванню такого ефективного власника у двох напрямках. По-перше, це стабільність власності, її безумовний захист і чітка

специфікація всіх її прав. По-друге, це забезпечення стабільності національної грошової одиниці, що й робить можливим маневр доходами (накопиченою вартістю) в часі, відкриває додатковий простір вільної волі суб'єкта господарювання. Будь-які спроби підірвати ці дві базові стабільності під приводом миттєвого забезпечення соціальної справедливості роблять суспільство в цілому і кожного окремо біднішим, або сьогодні, або в перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Варналій З. С. Регіональна інноваційна політика України: проблеми та стратегічні пріоритети / З. С. Варналій // Економіст. – 2007. – № 9. – С. 36–40.
2. Гець В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Гець [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.twirpx.com.
3. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін. ; НАН України. – Київ, 2015. – 336 с.
4. Кваснюк Б. Є. Конкурентоспроможність національної економіки / Б. Є. Кваснюк / за ред. Б. Є. Кваснюка. – Київ : Фенікс, 2005. – 582 с.
5. Кравчук В. В. Розвиток інноваційної діяльності як інструменту підвищення конкурентоспроможності регіону / В. В. Кравчук, В. М. Гринчук // Пробл. науки. – 2012. – № 11. – С. 21 – 27.
6. Семиноженко В. П. Возможен ли в Украине инновационный прыжок? [Електронний ресурс] / В. П. Семиноженко // Дзеркало неділі. Україна : газ. – 2013. – 17 трав. (№ 17) . – Режим доступу: www.gazeta.zn.ua.
7. Федулова Л. І. Україна у міжнародному науково-технологічному співробітництві: участь у спільних проектах / Л. І. Федулова, Т. М. Юхновська // Економіка України. – 2016. – № 3. – С. 19–35.
8. Лисецька Н. М. Динамізація інституційних інструментів у системі ефективного створення національної інноваційної моделі: світовий досвід [Електронний ресурс] / Н. М. Лисецька // Пробл. інновац.-інвестиц. розвитку. Серія: Економіка та менеджмент. – 2016. – № 9. – С. 110–117. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>.
9. Гаман М. В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід : монографія / М. В. Гаман. – Київ : Вікторія, 2007. – 312 с.
10. Клейнер Г. Б. Эволюция институциональных систем / Г. Б. Клейнер. – М. : Наука, 2004. – 240 с.
11. Полтерович В. М. Трансплантация экономических институтов [Електронний ресурс] / В. М. Полтерович // Эконом. наука соврем. России. – 2000. – № 1. – Режим доступу: <http://rusref.nm.ru/polit.htm>.
12. Выготский Л. С. Собрание сочинений : в 6 т. / Л. С. Выготский. – М. : Педагогика, 1982. – Т. 1 : Вопросы теории и истории психологии. – 487 с.
13. Тевено Л. Организованная комплексность: конвенции координации и композиция экономических образований / Л. Тевено // Западная экономическая социология : хрестоматия соврем. классики. – М. : Рос. полит. энцикл., 2004. – С. 281–285.

14. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс : пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
15. Показники структурної статистики по суб'єктах господарювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
16. Інформація щодо реформування відносин власності в Україні за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.spfu.gov.ua/userfiles/pdf/informdoc_7091.pdf.

REFERENCES

1. Varnalii Z. S. (2007). Rehionalna innovatsiina polityka Ukrainy: problemy ta stratehichni priorityty. *Ekonomist*. 9.
2. Hieets V. M. (2006). Innovatsiini perspektyvy Ukrainy. Retrieved from: www.twirpx.com
3. Hieets V. M. (2015). Innovatsiina Ukraina 2020 : natsionalna dopovid. NAN Ukrainy. K.
4. Kvasniuk B. Ye. (2005). Konkurentospromozhnist natsionalnoi ekonomiky. K. Feniks.
5. Kravchuk V. V., Hrynychuk V. M. (2012). Rozvytok innovatsiinoi diialnosti yak instrumentu pidvyshchennia konkurentospromozhnosti rehionu. *Problemy nauky*. 11.
6. Seminozhenko V. P. (2013). Vozmozhen li v Ukraine innovatsionnyiy pryizhok? *Gazeta «Dzerkalo nedili. Ukrayina»*. 17. Retrieved from: www.gazeta.zn.ua.
7. Fedulova L. I., Yukhnovska T. M. (2016). Ukraina u mizhnarodnomu naukovotekhnolohichnomu spivrobitnytstvi: uchast u spilnykh proektakh. *Ekonomika Ukrainy*. 3.
8. Lysetska N. M. (2016). Dynamizatsiia instytutysiinykh instrumentiv u systemi efektyvnoho stvorennia natsionalnoi innovatsiinoi modeli: svitovy dosvid. *Problemy innovatsiino-investytsiinoho rozvytku. Seriya : Ekonomika ta menedzhment*. 9. Retrieved from: <http://nbuv.gov.ua>
9. Haman M. V. (2007). Derzhavne upravlinnia innovatsiiamy: Ukraina ta zarubizhnyi dosvid. K. Viktoriia.
10. Kleynner G. B. (2004). *Evolutsiya institutsionalnykh sistem*. M. Nauka.
11. Polterovich V. M. (2000). *Transplantatsiya ekonomicheskikh institutov*. *Ekonomicheskaya nauka sovremennoy Rossii*. Retrieved from: <http://rusref.nm.ru/polt.htm>.
12. Vyigotskiy L. S. (1982). *Sobranie sochineniy : v 6 t. M. Pedagogika*. T. 1 : *Voprosy teorii i istorii psikhologii*.
13. Teveno L. (2004). *Organizovannaya kompleksnost: konventsii koordinatsii i kompozitsiya ekonomicheskikh obrazovaniy. Zapadnaya ekonomicheskaya sotsiologiya : hrestomatiya sovremennoy klassiki*. M. Ros. polit. entsykl.
14. Kastels M. (2000). *Informatsionnaya epoha: ekonomika, obschestvo i kultura*. M. GU VShE.
15. *Pokaznyky strukturnoi statystyky po subiektakh hospodariuvannia*. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
16. *Informatsiia shchodo reformuvannia vidnosyn vlasnosti v Ukraini za 2015 rik*. Retrieved from: http://www.spfu.gov.ua/userfiles/pdf/informdoc_7091.pdf.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2016.

Е. Н. ПАНКРАТОВА

кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономической теории и международной экономики Харьковского института финансов Киевского национального торгово-экономического университета

**ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ ОБУСЛОВЛЕННОСТЬ
ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ
СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ**

В статье рассматривается инновационная составляющая деятельности хозяйствующего субъекта как институционального фактора. Обосновано, что институциональный статус – это совокупность прав, полномочий и обязанностей, признаваемых всеми участниками институциональной системы. Эти права и полномочия предоставлены данному субъекту хозяйствования и дают санкционированный системой доступ к определенному массиву ресурсов, которые необходимы для воспроизведения субъекта и выполнения его миссии. Перед субъектами хозяйствования разного уровня стоит проблема реформирования систем, способов, методов и экономических механизмов управления устойчивостью развития с точки зрения инновационного подхода. Активная инновационная деятельность обеспечивает стратегическую устойчивость предприятий. Поэтому решение экономических, социальных, управленческих и личных проблем в современном обществе предполагает специфический новаторский стиль хозяйствования. В основе этого стиля лежит ориентация на нововведения, новшества, систематическая и постоянная инновационная деятельность. Также рассмотрена роль государства в условиях нестабильной социально-экономической ситуации. Без поддержки государства угроза снижения конкурентоспособности отечественных субъектов продолжает оставаться достаточно высокой. Обосновано, что государству как регулятору институциональных условий принадлежит определяющая роль в установлении институциональной среды.

Ключевые слова: субъекты хозяйствования, институциональная экономика, свобода, рыночная трансформация, развитие, государство.

О. М. PANKRATOVA

PhD. in Economics, associate professor of the Department of economics and international economics Kharkov Institute of Finance of Kyiv National University of Trade and Economics

**INSTITUTIONAL CONDITIONING
OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ECONOMIC ENTITIES**

Problem setting. At the present stage of market relations development there is a need to use new approaches to create sustainable innovative enterprise development.

Recent research and publications analysis. Institutional dimensions of innovation development, its status and dynamics are studied by N. M. Lisiecka, M. V. Haman, G. B. Kleiner, V. M. Polterovich, etc.

Paper objective. The article's purpose is to identify the features of innovative activity in Ukraine and the state's role in creating a general institutional coordinates for the entity as element of the system.

Paper main body. An innovative approach is a systematic process of qualitative changes output goods, means of labor, objects of labor, technology, organization of production and management. Aim of this process is enhancing the competitiveness and production efficiency. Innovative approach allows to provide status of the innovation sustainability of economic entities and classify it as sustainable innovative enterprise. The institutional environment entity is the elements of institutional system which have the force of binding rules, criteria and instructions and therefore directly or indirectly restrict the right affordable alternatives. The issue of freedom, including the freedom of choice and decision, is one of the fundamental in the institutional Economics. Institutional social system that provides its existence as an aggregate of functioning subjects must include: institutions of ownership (ownership, right to inherit, right to dispose, and their protection); the institutions of freedom (security of person, free access to information, freedom of choice and responsibility for selecting); innovation institute (institutions of property and freedom plus the institutions of competition).

Conclusions of the research. The state can help to create effective owner in two directions. Firstly, is a stable property, its absolute protection and a clear specification all their rights. Secondly, is stability of the national currency.

Short Abstract for an article

Abstract. The innovative component activities of the enterprise as the institutional factor is considered in the article. It was proved that a set of rights, powers and duties recognized by all members of the institutional system constitutes the institutional status. These rights and powers are given to an entity and provide an authorized system access to a specific array of resources. Active innovation provides strategic stability of enterprises. Therefore, the solution of economic, social, managerial and personal problems in modern society provides specific innovative style of management. Reliance on innovations, novation, systematic and constant innovation is the basis of this style. The role of the state in an unstable socio-economic situation was considered. The threat of decreased competitiveness of domestic entities continues to be high enough without the state support. It was proved that the state as a regulator of the institutional environment has the crucial role in establishing of the institutional medium.

Key words: business entities, innovative development, institutional Economics, freedom, market economy, development, state.